

УДК 930.85:327(048.83)
DOI 10.7251/SIC1801225L

СТВАРАЊЕ ПОДОБНОГ КАДРА

(Новинарска и дипломатска висока школа у Београду 1948–1953: студија и документи, приредио Драгомир Бонџић, Београд: Институт за савремену историју, 2013, стр. 426)

У *Прегвору* (стр. 5–7) књиге чији је приређивач, Драгомир Бонџић пише да се идеја за оснивање Новинарске и дипломатске високе школе (НДВШ) у Београду појавила у Агитпропу Централног комитета Комунистичке партије Југославије маја 1948. и да је постојање такве високошколске установе, у рангу факултета, требало да ријеши проблем недостатка кадра за новинарство и дипломатију, као и да учврсти његово идеолошко-политичко опредјељење, које је било кључно у условима изградње нове државе и једнопартијског система. Стога су сви студенти били чланови КПЈ или кандидати за чланове. Ипак, уз бројне недостатке у организацији и раду, наставном плану и режиму студија, појавио се и проблем у вези са политичким опредјељењем и понашањем студената, па је већ 1948. у Школи ухапшено неколико присталица Информбироа, да би 1952. било откривено веома неповољно политичко стање, недисциплина и неморал, послје чега је Школа укинута. На њој је дипломирало 205 студената, који су оставили запажен траг у новинарству и дипломатији, али и у другим дјелатностима. Након кратког увида у историјат НДВШ, приређивач је обавијестио читаоца да се студија о Школи заснива превасходно на грађи из Архива Југославије, као и из Историјског архива Београда и Дипломатског архива Министарства иностраних послова Србије.

Након *Прегговора* слиједи главни дио књиге, то јест студија Драгомира Бонцића о НДВШ од 1948. до 1953. године (стр. 9–61). Кључни проблем владајуће КПЈ у првим годинама након Другог свјетског рата био је недостатак високообразованог кадра у свим областима друштвеног, привредног и културног живота. Упоредо са освајањем власти и стварањем новог политичког система, владајућа партија успостављала је потпуну контролу над средствима информисања и новинарима, дајући штампи, као средству политичке пропаганде, велики значај. У посљератним годинама, новинари су имали задатак да се обрачунају са унутрашњим и спољним непријатељем, да пропагирају марксистичку идеологију и партијску политику и да шире вриједности новог система. Као што је недостатак образованог и, истовремено, политички подобног новинарског кадра био сасвим очигледан, озбиљан проблем представљао је и недостатак таквог кадра у дипломатској служби, тим прије што је држава имала све веће спољнополитичке амбиције и потребу за снажењем свог међународног положаја. Драгомир Бонцић примијетио је да је државном и партијском руководству било јасно да у редовима оданог партијског кадра није било довољно познавалаца међународних односа и других знања потребних за рад у дипломатији, па је нова власт преузимала за рад у Министарству и дипломатско-конзуларним представништвима службенике Краљевине Југославије који током рата нису били компромитовани, премда се постављало питање њихове оданости новој држави и владајућој партији. У намјери да систематски и дугорочно ријеша проблем школовања новинара и дипломата, КПЈ приступила је оснивању Новинарске и дипломатске високе школе, у чему је главну ријеч имао партијски врх, односно Агитпроп ЦК КПЈ (Милован Ђилас, Вељко Влаховић, Владимир Дедијер и др.). Иако се у почетку разговарало о двије школе, због великог броја заједничких предмета одлучено је да буде основана једна школа са два одсјека, у трајању од четири године. Наставни план је имао општеобразовни карактер, а на прво мјесто стављен је предмет Марксизам-лењинизам, чиме је истакнут значај идеологизације. Након извршених припрема, Влада ФНРЈ донијела је 1948. године Уредбу о оснивању НДВШ, која је током своје кратке историје промијенила неколико локација.

На почетку рада, Школа није имала ниједан израђен наставни програм, суочавала се са недостатком уџбеника и литературе, није била потпуно дефинисана и утемељена и борила се са недостатком наставног особља, па је свој рад углавном заснивала на хонорарним наставницима. Услови и начин пријема на НДВШ били су исти за све вријеме њеног постојања, па су на школовање примани чланови КПЈ или кандидати за чланство који имају положену матуру, жељу да се баве дипломатијом или новинарством, као и да „морају бити потпуно проверени”. Приликом уписа на НДВШ строго је вођено рачуна о републичкој припадности студената, а квота која је припадала свакој републици унапријед је одређивана. На дипломатски одсјек примани су само мушкарци, а на новинарски до 30% жена. Више од половине студената имали су статус ванредних, а преовлађивали су студенти из „ситно-буржоаских” слојева и из „породица блиских Партији”. Школа је имала статус самосталне савезне установе, а и овдје је, као и на свим факултетима Универзитета у Београду, дјеловала партијска организација, која је контролисала наставнике и студенте. Упркос томе, међу студентима је било недисциплине, непохађања наставе и избегавања политичке активности. Од студената је више пута тражено да се изјашњавају о Резолуцији Информбироа, а прва кажњавања десила су се већ 1948. Ремећења дисциплине и идеолошког застрањивања било је и међу наставницима, а сликовит примјер лоших односа био је сукоб између декана и секретара Школе. До кулминације политичких проблема међу студентима дошло је 1952, кад је ухапшено 17 студената информбировача, што је довело до истраге која је открила низ организационих и кадровских проблема и подстакла партијске и државне органе да преиспитају постојање Школе. Преовладало је мишљење да се добар кадар за новинарство и дипломатију може добити са постојећих друштвених факултета, уз каснију „дообуку”. Влада ФНРЈ донијела је 1952. године Уредбу о укидању НДВШ. Апсолвентима је омогућено да завршне испите положи најкасније у јануару 1953. и да тако стекну диплому Школе. У ствари, Школа је престала са радом у фебруару 1953. Од преко хиљаду уписаних, дипломирало их је 205, од чега 42 жене (20,4%). Драгомир Бонцић је израчунао да је, по мјесту рођења, из Србије било 75 дипломираних (36,5%), а

слиједе Босна и Херцеговина са 38 (18,5%) и Хрватска са 28 (13,6%). Иако је постојала само четири школске године, НДВШ успјела је да изведе једну генерацију студената који су започели каријеру у новинарству, дипломатији или некој другој дјелатности (Љубиша Адамовић, Милан Булајић, Сава Живанов и др.). Међутим, идеја о оснивању посебне високошколске установе за образовање новинара и дипломата и даље је постојала у државном и партијском врху, све док почетком шездесетих година 20. вијека није основана Висока школа политичких наука у Београду, која је прерасла у Факултет политичких наука.

Послије сажете студије, приређивач је дао хронолошки избор од 260 докумената (стр. 63–317), који најбоље осликавају намјере оснивача Школе, ток рада, проблеме у раду, улогу КПЈ и сл. Након докумената, слиједе *Прилог 1: Наставно особље и службеници НДВШ 1948–1953* (стр. 319–348) и *Прилог 2: Студенти који су дипломирали на НДВШ 1952/53* (стр. 349–392). Ради се о својеврсним биографским лексиконима, који истраживачима могу бити од нарочите користи. Књига садржи и илустративни додатак (стр. 393–408), који чине факсимили појединих докумената, насловних страна уџбеника, исјечци из штампе, печати и потписи руководилица Школе. Резултате истраживања Драгомир Бонџић је сумирао у закључку (стр. 409–411), послије чега слиједе *Извори и литература* (стр. 413–414), *Скраћенице* (стр. 415–416), *Регистар личних имена* (стр. 417–426) и *Белешка о приређивачу*.

Књига *Новинарска и дипломатска висока школа у Београду 1948–1953: студија и документи*, коју је приредио Драгомир Бонџић, једна је од ријетких које се баве историјом југословенске дипломатије социјалистичког периода, односно школовањем будућих дипломата, што је био важан чинилац у изградњи дипломатско-конзуларног апарата као инструмента спољне политике југословенске државе. Истовремено, књига је и прилог историји српског и југословенског новинарства и историји српског и југословенског школства након Другог свјетског рата, као и прилог историји владајуће партије, која је била иницијатор оснивања Школе, настојећи да формира идеолошки подобан и поуздан кадар у борби са оним политичким и друштвеним чиниоцима које је сматрала својим непријатељима.